BAŞYAZI

2013'ün ilk çeyreğinde **toparlanma başladı mı?**

M. Rifat HİSARCIKLIOĞLU
TOBB Başkanı
Avrupa Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği (Eurochambres) Başkan Yardımcısı
İslam Ticaret, Sanayi ve Tarım Odası (ICCIA) Başkan Yardımcısı ve
Milletlerarası Ticaret Odası (ICC) Yönetim Kurulu Üyesi
baskanlik@tobb.org.tr

Kapasite kullanım oranı, sanayi üretimi ve tüketimden alınan vergi tahsilatı ılımlı bir iyileşme gösteriyor. Öte yandan kredi artış oranı 2012'nin ikinci yarısında %15 düzeyindeyken bu yılın ilk üç ayında %22'ye yaklaştı. İlk iki ayda ihracat ve ithalat 2012'nin aynı dönemine göre yükseldi. Bunlar bu yılın ilk çeyreğinde olumlu bir başlangıca işaret ediyor.

Türkiye ekonomisinin 2012 yılı büyümesi %2,2 olarak gerçekleşti. Bu oran, küresel kriz dönemleri hariç son 10 yılın en düşük yıllık büyümesi oldu. Bu sayede cari açığın milli gelire oranı %6'ya düşerken yıllık büyüme, beklentilerin çok altında kaldı. Ekonomide iniş öngörülenden daha sert oldu.

2012 yılında büyüme, geçtiğimiz seneden farklı olarak mal ve hizmet sektörlerindeki ihracat artışından kaynaklandı. İç talep 2012 yılında azalarak büyümeye negatif katkı yaptı.

Ekonomi geçtiğimiz sene, dört çeyrek boyunca yavaşlamasını sürdürdü. Tüketim harcamaları son dört çeyrekte, özel yatırımlarsa son üç çeyrekte büyümeyi negatif etkiledi. Öte yandan artırılan kamu harcamaları büyümeye küçük bir miktar ilave katkı yaptı. Kamu harcamalarının katkısı ilk üç çeyrekte yaklaşık 0,5 puanken, son çeyrekte 2 puana kadar çıktı. Net ihracat yıl boyunca büyümeye pozitif katkı yaptı. Ancak bu katkı yılın ilk iki çeyreğinde 5 puan civarındayken son iki çeyrekte 3 puan civarına geriledi.

Toplamda bakıldığında ihracat %17,2 artarak, büyümeye %4,1 puan pozitif katkı yaptı. Tüketim harcamaları %0,7 oranında azalarak, eksi 0,5 puan, özel yatırımlar ise %4,5 azalarak büyümeye eksi 1,0 puan negatif katkı yaptı. Tüketim ve yatırımların yanında stoklar da azaldı ve büyümeye 1,3 puan negatif etkisi oldu.

Büyümede yavaşlamanın ithalatı düşürmesi ve TÜİK'in turizm gelirlerinde yaptığı revizyonun etkisiyle cari açık 2012 yılında önemli ölçüde azaldı. 2011 yılında %10 olan cari açığın milli gelire oranı 2012 yılında %6'ya düştü.

Ekonomideki sorun, üretememekten değil, satamamaktan kaynaklanıyor. 2012'de özel kesim harcamasını ve yatırımını kesti. Özel kesimin büyümeye katkısı eksi 1,5 puan çıktı. Kriz hariç bu da bir ilk oldu. Kamu tüketimi 0,6, kamu yatırımı 0,3 puan olmak üzere toplam 0,9 puan katkı verdi. Ama özel talepte daralmayı telafi edemedi. Böylece toplam iç talebin katkısı eksi 0,6 puan olarak ortaya çıktı. Yine bu da kriz dönemi hariç bir ilk oldu.

İç satışların gerilemesi firmaları stoklarını eritmeye itiyor. Stok değişiminin büyümeye katkısı eksi 1,3 puan. Bunu iç taleple toplayınca üretime yansıması eksi 1,9 puan olarak görülüyor. Ancak dış talep, yani mal ve hizmet ihracatı büyümeye 4,1 puan katkı yapıyor. Bu sayede milli gelir yüzde 2,2 artıyor.

Özetle, 2011 yılında yüksek cari açığa yol açan yüksek büyüme oranı sürdürülemez olduğundan ekonomi yönetiminin arzuladığı gibi düşürüldü. Ancak gerçekleşen büyüme hedeflenenin altında kaldı.

Büyüme oranının önceki senenin dörtte birine düştüğü 2012 yılında, buna rağmen hâlâ milli gelirin %6'sı gibi yüksek sayılacak cari işlemler açığı vermeye devam ettik. Önceki yılın büyüme oranının dörtte üçü kaybedildi ama cari açığın milli gelire oranı sadece %10'dan %6'ya gerilemiş oldu.

2012'de hem özel yatırım harcamaları hem de özel tüketim harcamaları bir yıl öncesine kıyasla azaldı. Özel yatırım harcamalarının düşüş hızı %4,5 oldu. Daha önemlisi, özel yatırım harcamalarının artış hızı yıl içinde hep azaldı

İmalat sanayisindeki büyüme 2012'de %1,9'da kaldı. Sanayide 2011'deki büyümeyse %10 idi. Ekonomide sanayiden sonra ikinci büyük sektör olan ulaştırmada, 2011'de %11 olan büyüme, geçen yıl %3,2'ye geriledi. Ticaretteki büyümeyse %11'den %1'e indi. Bu büyümenin tamamı da ilk iki çeyreğe ait. Yılın ikinci yarısında ticarette gerileme yaşandı. Mali sektörün büyümesiyse %9'dan %3'e düştü.

Eğer ekonomi yönetimi ve Merkez Bankası 2012'ye girerken bu freni yapmasaydı ne olurdu? Belki daha yüksek mesela %4'e yakın büyüyebilirdik ama cari açık oranı %9'lar seviyesinde olurdu. Bunun sonucunda riskler ciddi biçimde artar ve ekonomik istikrar tehlikeye girerdi. Fren biraz sert olsa da, borç alıp tüketerek büyümeye izin verilmemesi ülkemizin hayrınadır.

Peki, 2013'ün ilk çeyreğinde toparlanma başladı mı? Kapasite kullanım oranı, sanayi üretimi ve tüketimden alınan vergi tahsilatı ılımlı bir iyileşme gösteriyor. Öte yandan kredi artış oranı 2012'nin ikinci yarısında %15 düzeyindeyken bu yılın ilk üç ayında %22'ye yaklaştı. İlk iki ayda ihracat ve ithalat 2012'nin aynı dönemine göre yükseldi. Bunlar bu yılın ilk çeyreğinde olumlu bir başlangıca işaret ediyor.

Öte yandan dışarıdaki ortam olumlu bir katkı sağlamıyor. Güney Kıbrıs nedeniyle Avrupa'nın zaten sıkıntılı olan durumu, bir miktar daha kötüleşti. Avrupa'daki olumsuz durumun sürmesi, Güney Kıbrıs'ta başlayan çalkantının başka ülkelere sıçraması, Suriye ve İran'daki gelişmeler bizi de olumsuz etkiler.

Sonuç olarak, cari açık sorunu çözülemediği müddetçe yüksek büyümenin sürdürülmesinde sıkıntı yaşamaya devam edeceğiz. Böyle bir ortamda cari açık sorun değil, bütçeyi gevşetelim, para basalım, Merkez de faizi düşürüp tüketime destek versin, şeklinde kolaycı ve akla zarar çıkış yolu önerilerinden uzak durmak gerekiyor.

Türkiye'nin sorunu parasal değil, yapısaldır. 2013 yılında seçim olmaması, vergi ve istihdam piyasası gibi ertelenen çeşitli yapısal reformlar için bir fırsat sunuyor. Bunları tamamlarsak sonraki yıllar için daha sağlam bir büyüme yapısına sahip oluruz.